

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

อุตสาหกรรมท่องเที่ยวนับว่ามีบทบาทสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจเป็นอย่างมาก โดยถือว่าเป็นสินค้าบริการประเภทหนึ่งที่สามารถนำรายได้เข้าสู่ประเทศได้โดยไม่ต้องมีการส่งออก หรือเรียกได้ว่าเป็นสินค้าส่งออกที่มองไม่เห็น และยังเป็นอุตสาหกรรมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวแตกต่างจากอุตสาหกรรมอื่นๆ เนื่องจากการบริโภคในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ผู้บริโภคหรือนักท่องเที่ยวต้องเดินทางไปใช้บริการในแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ณ ถิ่นที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยวไม่สามารถส่งสินค้ามา ณ แหล่งที่ผู้บริโภคอยู่ได้ ทำให้เกิดอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการผลิตในสาขาอื่นๆ อีกหลายสาขา ทำให้เกิดการจ้างงานและการกระจายรายได้ในภาคเศรษฐกิจเป็นจำนวนมาก เพราะการท่องเที่ยวเพิ่มโอกาสให้กับคนในชนบทและคนในภาคเกษตรมากขึ้น การท่องเที่ยวในชนบทไม่เพียงเป็นผลดีในด้านการจ้างงานและรายได้เท่านั้น แต่การท่องเที่ยวยังทำให้เกิดการเรียนรู้ขึ้นในชุมชน ทั้งการเรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องราวในชุมชน ภูมิปัญญาบรรพบุรุษ และยังเป็นการเพิ่มโอกาสในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับนักท่องเที่ยวอีกด้วย ทุกประเทศที่ได้ส่งเสริมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวต่างก็มุ่งหวังที่จะพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยว เพื่อตอบสนองของความต้องการและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว เพื่อนักท่องเที่ยวที่เคยมาเที่ยวได้แนะนำและชักชวนคนรู้จักให้เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวมากขึ้น นอกจากการท่องเที่ยวจะนำมาซึ่งรายได้ของประเทศ ทำให้เกิดการจ้างงานและสร้างอาชีพต่างๆ ในอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้อง และยังเป็นประโยชน์ในการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ชื่อเสียงของประเทศชาติอีกด้วย

อุตสาหกรรมท่องเที่ยว นับว่ามีบทบาทสำคัญในการสร้างรายได้ให้กับประเทศมาอย่างต่อเนื่อง เมื่อเปรียบเทียบกับรายได้จากการส่งออกสินค้าหลักที่สำคัญของประเทศ รายได้จากการท่องเที่ยวของชาวต่างประเทศ คิดเป็นร้อยละ 10 ของรายได้จากการส่งออกทั้งหมดของประเทศไทยโดยเฉลี่ย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2543 - 2545 ซึ่งเป็นสัดส่วนที่สูงกว่ารายได้จากการส่งสินค้าออกที่สำคัญประเภทอื่นของประเทศไทยคือ วัตถุดิบ น้ำมันและเชื้อเพลิง เคมีภัณฑ์ สินค้าเบ็ดเตล็ด และสินค้าอื่นๆ ดังแสดงจากตาราง 1.1

ตาราง 1.1 รายได้จากการส่งสินค้าออกที่สำคัญของประเทศไทย

หน่วย: ล้านบาท

สินค้าส่งออก	ปี พ.ศ. 2543		ปี พ.ศ. 2544		ปี พ.ศ. 2545	
	มูลค่า	สัดส่วน	มูลค่า	สัดส่วน	มูลค่า	สัดส่วน
ทองเที่ยว*	285,272	10.28	299,047	10.34	323,483	10.96
อาหาร	392,161	14.14	434,000	15.00	416,510	14.11
วัตถุดิบ	102,929	3.71	99,312	3.43	117,276	3.97
น้ำมันและเชื้อเพลิง	75,809	2.73	70,757	2.45	71,384	2.42
เคมีภัณฑ์	159,396	5.75	158,835	5.49	167,544	5.68
สินค้าอุตสาหกรรม	426,121	15.36	454,205	15.70	476,902	16.15
เครื่องจักร	1,213,145	43.74	1,223,775	42.30	1,269,594	43.01
สินค้าอุตสาหกรรมอื่น ๆ	313,943	11.32	334,396	11.55	319,705	10.82
สินค้าเบ็ดเตล็ด	76,852	2.76	101,457	3.51	95,248	3.23
อื่น ๆ	13,470	0.49	16,441	0.57	17,904	0.61
รวมสินค้าออก	2,773,826	100.00	2,893,178	100.00	2,952,067	100.00

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย (2546: 66)

* การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2545: 4)

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวนอกจากจะมีบทบาทในการสร้างรายได้ให้กับประเทศเป็นอย่างมากแล้ว ยังมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศอีกด้วย รายได้ที่เกิดจากการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้อาจเป็นผลมาจากกระแสการเดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศไทยของนักท่องเที่ยวต่างประเทศที่เพิ่มขึ้นอย่างมากตั้งแต่ปี พ.ศ. 2511 โดยในปี พ.ศ. 2546 มีจำนวนนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศเดินทางเข้ามาประเทศไทยเป็นจำนวนกว่า 10 ล้านคน ซึ่งเพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2511 ถึง 123 เท่า จากที่มีจำนวนนักท่องเที่ยว 81,340 คน ส่งผลให้นักท่องเที่ยวเหล่านี้สามารถสร้างรายได้ให้กับประเทศในรูปของค่าใช้จ่ายในการซื้อบริการการท่องเที่ยวคิดเป็นมูลค่าถึง 309,269 ล้านบาท นั่นคือ 1,577.90 เท่าของรายได้ที่ได้รับในปี พ.ศ. 2511 เพียง 196 ล้านบาทเท่านั้น จากตาราง 1.2

ตาราง 1.2 ข้อมูลสถิตินักท่องเที่ยวที่เดินทางมาประเทศไทย

ปี	จำนวนนักท่องเที่ยว (คน)	อัตราการเปลี่ยนแปลง	รายได้จากการท่องเที่ยว (ล้านบาท)
2511	81,340	+32.11	196
2515	820,758	+28.50	2,718
2520	1,220,672	+11.13	4,607
2525	2,218,429	+10.06	23,879
2530	3,482,958	+23.59	50,024
2535	5,136,443	+0.97	123,135
2540	7,221,345	+0.41	220,754
2541	7,764,930	+7.53	242,177
2542	8,580,332	+10.50	253,018
2543	9,508,623	+10.82	285,272
2544	10,061,950	+5.82	299,047
2545	10,799,067	+7.33	323,484
2546	10,004,453	-7.36	309,269

ที่มา : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2545: 4)

IMD World Competitiveness Yearbook 2002 ได้จัดอันดับรายได้จากการท่องเที่ยวของประเทศไทยอยู่ในอันดับ 6 จากประเทศทั่วโลกทั้งหมด 49 ประเทศ ยิ่งยกย่องความงดงามของวัฒนธรรมไทยโดยจัดให้อยู่ในลำดับที่ 6 เช่นกัน และสิ่งที่สำคัญที่ช่วยเกื้อหนุนให้นักท่องเที่ยวต่างชาตินิยมมาท่องเที่ยวยังประเทศไทย เนื่องจากประเทศไทยถูกจัดลำดับในเรื่องไม่มีการแบ่งชนชั้นในสังคมอยู่ในลำดับที่ 1 จากทั้งหมด 49 ประเทศ ปัจจัยเหล่านี้เป็นสิ่งที่ต่างชาติมองประเทศไทยว่าเป็นประเทศที่อยู่แนวหน้าของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวโลกสอดคล้องกับการที่ประเทศไทยมีจำนวนนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศและมีรายรับจากการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นในทุกปี เมื่อพิจารณาถึงดุลการท่องเที่ยวดังตาราง 1.3 พบว่า รายรับจากการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นมีค่ามากกว่ารายจ่ายจากการท่องเที่ยว แสดงให้เห็นว่าดุลการท่องเที่ยวเกินดุลมาโดยตลอด ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2541 เกินดุลเพียง 183,104 ล้านบาท และเกินดุลเพิ่มสูงขึ้นจนกระทั่งปี พ.ศ. 2545 ดุลการท่องเที่ยวเกินดุลถึง 216,658 ล้านบาท แสดงว่าการท่องเที่ยวสร้างรายได้เป็นมูลค่ามหาศาลให้กับประเทศไทย ดึงดูดเงินตราต่างประเทศและช่วยแก้ไขปัญหาดุลการชำระเงินขาดดุลได้

ตาราง 1.3 ดุลการท่องเที่ยวของประเทศไทย

หน่วย: ล้านบาท

ปี	รายได้จากการท่องเที่ยว	รายจ่าย ด้านการท่องเที่ยวของคนไทย	ดุลการท่องเที่ยว	ดุลการชำระเงิน*
2541	242,177	59,073	183,104	57,623
2542	253,018	69,648	183,369	172,695
2543	285,272	82,838	202,433	-58,440
2544	299,047	96,796	202,250	57,566
2545	323,483	109,825	216,658	180,821

ที่มา : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2545: 69)

* ธนาคารแห่งประเทศไทย (2546: 84)

การคาดการณ์สถิติการท่องเที่ยวในระยะยาวขององค์การการท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization : WTO) พบว่า ในปี พ.ศ. 2549 จำนวนนักท่องเที่ยวต่างประเทศที่จะเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทยจะมีแนวโน้มสูงขึ้นเป็น 16.22 ล้านคน โดยจะมีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศกระจายตัวเดินทางท่องเที่ยวในจังหวัดต่างๆ ทั่วประเทศประมาณ 93 ล้านครั้ง และสามารถสร้างรายได้ให้กับประเทศกว่าหนึ่งล้านล้านบาท และได้ประมาณไว้อีกว่า ในปี พ.ศ. 2553 จะมีนักท่องเที่ยวต่างประเทศเดินทางเข้ามาประเทศไทยเป็นจำนวนมากถึง 17.5 ล้านคน และเพิ่มเป็น 36.9 ล้านคน ในปี พ.ศ. 2563 (จำเริญพรณ์ แก้วสุริยะ, 2543) ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับ การขยายตัวด้านการท่องเที่ยวในระดับโลกแล้ว พบว่า ประเทศไทยจะมีอัตราการเจริญเติบโตของการท่องเที่ยวระหว่างปี พ.ศ. 2543 - 2553 ถึง 7.8% ซึ่งสูงกว่าอัตราการเจริญเติบโตของการท่องเที่ยวโลกซึ่งเท่ากับ 4.2% (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2545)

จังหวัดเชียงใหม่เป็นอีกจังหวัดหนึ่ง ที่มีรายได้จากการท่องเที่ยวอยู่ใน อันดับที่ 4 ของประเทศและมีนักท่องเที่ยวนิยมมาท่องเที่ยวค่อนข้างมาก จากตาราง 1.4 เนื่องจากเชียงใหม่เป็นเมืองที่มีลักษณะเฉพาะตัวทางวัฒนธรรมอันสวยงามในแบบฉบับของตนเอง หรืออาจกล่าวได้ว่า มีทรัพยากรการท่องเที่ยวครบทั้งด้านธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ โบราณสถานและศาสนา และศิลปวัฒนธรรม งานประเพณี และยังมีหัตถกรรมที่ทำจากไหม เงิน และไม้ เป็นของที่ระลึก ทั้งนี้ยังรวมไปถึงสถานที่พัก ร้านอาหาร และสิ่งให้ความบันเทิงมากมายให้นักท่องเที่ยวได้เลือกสรร

ตาราง 1.4 ระดับรายได้สูงสุด 10 จังหวัดแรกของประเทศไทยในปี พ.ศ. 2544 และปี พ.ศ. 2549

ปี พ.ศ. 2544			ปี พ.ศ. 2549		
จังหวัด	รายได้ (ล้านบาท)	ลำดับ	จังหวัด	รายได้ (ล้านบาท)	ลำดับ
กรุงเทพมหานคร	209,0633	1	กรุงเทพมหานคร	403,698	1
ชลบุรี (พัทยา)	40,327	3	พัทยา	62,616	4
ภูเก็ต	67,008	2	ภูเก็ต	104,434	2
เชียงใหม่	37,729	4	เชียงใหม่	78,363	3
สงขลา (หาดใหญ่)	15,106	5	สงขลา (หาดใหญ่)	23,200	5
นครราชสีมา	3,363	10	นครราชสีมา	4,376	10
ระยอง	6,461	7	พิษณุโลก	11,329	8
พิษณุโลก	5,609	8	เพชรบุรี(ชะอำ)	16,327	7
กาญจนบุรี	5,115	9	ประจวบคีรีขันธ์ (หัวหิน)	20,185	6
เพชรบุรี (ชะอำ)	7,097	6	กาญจนบุรี	10,936	9

ที่มา: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2545)

หมายเหตุ: การคาดการณ์ของสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (2545)

เทศกาลและประเพณีถือว่าการแสดงออกทางวัฒนธรรมของประชาชนในท้องถิ่น และนับว่าเป็นปัจจัยที่ดึงดูดการท่องเที่ยวอีกประการหนึ่ง นอกเหนือจากแหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่ เทศกาลและประเพณีที่สำคัญอันเป็นที่รู้จักของจังหวัดเชียงใหม่ คือเทศกาลไม้ดอกไม้ประดับ หรือ งานมหกรรมไม้ดอกไม้ประดับ ซึ่งจัดให้มีขึ้นในวันศุกร์ - เสาร์ - อาทิตย์แรกของเดือนกุมภาพันธ์ สถานที่จัดคือบริเวณสวนสาธารณะหนองบวหาด โดยในงานจะมีการประกวดกล้วยไม้ ไม้ดอกไม้ประดับ ประกวดและโชว์การจัดสวน จัดประกวดศิลปประดิษฐ์และจัดนิทรรศการ มีการจัดรถแห่ที่ประดับประดาด้วยใบไม้และดอกไม้อย่างงดงามพร้อมนางงาม ส่วนเทศกาลสงกรานต์ ซึ่งจัดขึ้นในวันที่ 13 -15 ของเดือนเมษายน จังหวัดเชียงใหม่เป็นเมืองที่มีคูน้ำล้อมรอบ มีน้ำอย่างเพียงพอให้นักท่องเที่ยวได้เล่นอย่างเต็มที่ ทำให้มีนักท่องเที่ยวเป็นจำนวนมากเดินทางมาเที่ยวสงกรานต์ในจังหวัดเชียงใหม่ทุกปี อีกทั้งประเพณีของคนเหนือถือว่า วันสงกรานต์เป็นวันปีใหม่ของคนเหนืออีกด้วย

นอกจากงานมหกรรมไม้ดอกไม้ประดับและงานประเพณีสงกรานต์ ยังมีงานเทศกาลงานเทศกาลลอยกระทง ซึ่งถือได้ว่าเป็นงานประเพณีที่สืบทอดกันมานานและจัดงานได้อย่างยิ่งใหญ่

เป็นงานที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามาได้เป็นจำนวนมาก เทศกาลลอยกระทงมีการจัดงานในเดือน พฤศจิกายน โดยเริ่มตั้งแต่วันที่ 14 ค่ำ ขึ้น 15 ค่ำ และแรม 1 ค่ำ รวมทั้งหมด 3 วัน โดยวันขึ้น 15 ค่ำ วันนี้เรียกว่า วันกระทงเล็ก ซึ่งเรียกขานตามกิจกรรมที่ทำในวันนั้น โดยการตกแต่งกระทงของแต่ละคนอย่างสวยงามเพื่อนำไปลอยแม่น้ำปิง โดยคนส่วนใหญ่เชื่อว่าเป็นการขอขมาแม่พระคงคา และสะเดาะเคราะห์ งานในวันแรม 1 ค่ำ เดือน 12 เรียกว่าวันกระทงใหญ่ ในตอนค่ำจะมีขบวนแห่กระทงใหญ่ของแต่ละกลุ่มที่มีนางนพมาศนั่งแห่ไปตามถนนท่าแพ ผ่านตลาดวโรรส มุ่งหน้าสู่เทศบาลนครเชียงใหม่ และนำไปลอยลำน้ำปิงเพื่อถวายเป็นพุทธบูชา บริเวณที่ขบวนกระทงผ่านจะมีผู้คนในท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวมาชมตามเส้นทางเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะจุดสุดท้าย บริเวณตลาดเทศบาล ริมฝั่งแม่น้ำปิง ซึ่งเป็นจุดตัดสินการประกวดกระทงและนางนพมาศ จะมีผู้คนแออัดกันมาก และสิ่งที่เพิ่มความสนุกสนานแก่งาน คือการจุดประทัดและพลุต่าง ๆ และการปล่อยโคมลอย ในบริเวณงาน

แม้ว่างานประเพณีลอยกระทงจังหวัดเชียงใหม่จะสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยว และสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวได้ แต่น่าสงสัยเป็นอย่างยิ่งว่า รายได้ที่เป็นตัวเงินเหล่านั้นใครได้รับประโยชน์ นั่นคือ มีการแบ่งปันผลประโยชน์ระหว่างกลุ่มต่างๆ อย่างไร กล่าวคือแต่ละกลุ่มธุรกิจได้รับมากน้อยแค่ไหน ยิ่งไปกว่านั้นนี้ยังไม่เคยมีใครทำการศึกษาว่า นักท่องเที่ยวกลุ่มไหนมีค่าใช้จ่ายสูงสุด เพื่อที่จะได้วางแผนส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยมุ่งเน้นตลาดนักท่องเที่ยวได้อย่างชัดเจนและถูกต้อง

การที่จะทำการศึกษถึงการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยว จากเทศกาลลอยกระทงจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อต้องการจะทราบว่ากลุ่มธุรกิจใดในช่วงเทศกาลลอยกระทงได้รับผลประโยชน์มากน้อยเท่าใด โดยที่กลุ่มที่ได้รับผลประโยชน์มากก็ควรจะมีส่วนร่วมหรือรับผิดชอบต่อการจัดงานมากกว่ากลุ่มธุรกิจอื่นๆ แม้ว่าทรัพยากรบางส่วนที่ใช้จะเป็นสินค้าสาธารณะที่มีอยู่ เช่น บริเวณริมแม่น้ำปิง บริเวณริมคูเมือง แต่ค่าใช้จ่ายอื่นๆ รัฐต้องนำเงินภาษีมาจ่าย เช่น ค่าตกแต่งสถานที่ เงินอุดหนุนให้ผู้ที่ส่งขบวนแห่มาร่วมงาน ค่าใช้จ่ายในการจัดงานประกวดนางนพมาศ ค่าใช้จ่ายในการประชาสัมพันธ์ เป็นต้น ผู้ได้รับประโยชน์อาจเป็นบุคคลเฉพาะกลุ่ม ถึงแม้ว่าผู้ได้รับประโยชน์เหล่านี้จะเป็นผู้จ่ายภาษีบางส่วน แต่มีอาจเทียบได้กับประชาชนผู้เสียภาษีอื่นที่มีได้รับรายได้จากกิจกรรมท่องเที่ยวในครั้งนี้ ซึ่งเป็นสัดส่วนที่มากกว่า จึงเป็นเรื่องที่น่าศึกษาต่อไป

นอกจากนี้ เทศกาลลอยกระทงที่จัดขึ้นทุกปีต้องรองรับนักท่องเที่ยวจำนวนมาก ปัญหาที่อาจติดตามมา คือผลกระทบจากการท่องเที่ยวก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อม เช่น ตามแม่น้ำปิงและริมคูเมืองเต็มไปด้วยกระทง บริเวณสถานที่จัดงานเต็มไปด้วยขยะ ทาง

หน่วยงานที่รับผิดชอบควรคำนึงถึงการจัดสรรงบประมาณอย่างรอบคอบ เพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1.2.1 เพื่อศึกษาลักษณะต่างๆ ของนักท่องเที่ยวที่มีผลต่อค่าใช้จ่ายทั้งในและนอกช่วงเทศกาลลอยกระทงของนักท่องเที่ยว

1.2.2 เพื่อศึกษาการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวไปสู่กลุ่มธุรกิจต่างๆ ที่รองรับการท่องเที่ยวในเทศกาลลอยกระทง

1.3 ประโยชน์ที่จะได้รับการศึกษา

1.3.1 เกิดฐานข้อมูลแสดงแบบแผนการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวในเทศกาลลอยกระทงและนอกเทศกาลลอยกระทง จังหวัดเชียงใหม่

1.3.2 สามารถนำผลการศึกษาไปวางแผนเชิงนโยบายในการจัดงานครั้งต่อไป

1.3.3 ทราบรูปแบบการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวที่เกิดจากงานประเพณีลอยกระทงจังหวัดเชียงใหม่

1.3.4 เป็นแนวทางในการจัดสรรทรัพยากรในการใช้ในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวให้เกิดประโยชน์สูงสุด

1.4 ขอบเขตการศึกษา

การศึกษาเกี่ยวกับเทศกาลลอยกระทงในครั้งนี้จะทำการศึกษาเทศกาลลอยกระทงจังหวัดเชียงใหม่ ปี พ.ศ. 2546 ส่วนนอกเทศกาลลอยกระทงจะสัมภาษณ์นักท่องเที่ยวช่วงเดือนพฤศจิกายน ปี พ.ศ. 2546 ยกเว้นช่วงเทศกาลลอยกระทง เพื่อเป็นการเปรียบเทียบผลทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวกับช่วงปกติ

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

การท่องเที่ยวภายในประเทศ คือ การเดินทางของนักท่องเที่ยว ทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศจากจังหวัดหนึ่งไปยังอีกจังหวัดหนึ่ง โดยมีวัตถุประสงค์ต่างๆ ที่ไม่ใช่การไปทำงานประจำ การศึกษาและไม่เป็นคนท้องถิ่น ที่มีภูมิลำเนาหรือทำงานประจำหรือศึกษาอยู่ที่จังหวัดที่เดินทางไป

ผู้เยี่ยมเยือน คือบุคคลที่เดินทางไปยังสถานที่ ซึ่งมีถิ่นพำนักถาวรของตนเองเป็นการชั่วคราว โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพักผ่อน เยี่ยมญาติมิตร ศึกษาหาความรู้ การกีฬา การศาสนา

ติดต่อธุรกิจ การประชุม การรักษาสุขภาพ หรือเพื่อประกอบกิจการใดๆ โดยมีได้รับค่าจ้างในการดังกล่าว แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ ผู้เยี่ยมเยียนที่ค้างคืน กับผู้เยี่ยมเยียนที่ไม่ค้างคืน

นักท่องเที่ยว คือผู้ที่เดินทางไปเยือนจังหวัดนั้น โดยวัตถุประสงค์ต่างๆ ที่ไม่ใช่การไปทำงานประจำ การศึกษา และไม่ใช่คนในท้องถิ่นที่มีภูมิลำเนาหรือศึกษาอยู่ที่จังหวัดนั้น ทั้งนี้ต้องพักค้างคืนอย่างน้อย 1 คืน

นักท่องเที่ยว คือผู้เยี่ยมเยียนที่ไม่พักค้างคืน

ที่พักแรม คือสถานที่ที่นักเดินทางใช้พักระหว่างเดินทาง ซึ่งอาจจำแนกเป็นประเภทต่างๆ ตามลักษณะการใช้

- โรงแรม คือที่พักแรมที่สร้างขึ้นเฉพาะและแบ่งเป็นห้องพัก มีสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักเดินทาง และเก็บค่าเช่าเป็นรายห้อง
- เกสต์เฮ้าส์ คือบ้านที่ดัดแปลงหรือสร้างขึ้นและแบ่งห้องเป็นที่พักแรม โดยเก็บค่าเช่า
- บังกาโล คือที่พักแรมที่กลุ่มบุคคลหรือสถาบันจัดไว้เพื่อให้นักท่องเที่ยว โดยเก็บเป็นค่าเช่า
- รีสอร์ท คือที่พักที่มีลักษณะห้องพักเป็นหลังๆ มีบริเวณแวดล้อมด้วยธรรมชาติ
- บ้านรับรอง คือที่พักหน่วยราชการ บริษัท หรือเอกชนจัดไว้เพื่อใช้รับรองหรือพักผ่อน โดยไม่เก็บค่าเช่า
- บ้านญาติหรือบ้านเพื่อน คือบ้านญาติมิตรของนักท่องเที่ยวที่จัดให้เป็นที่พักแรม โดยไม่เก็บค่าเช่า
- โมเต็ล คือที่พักที่สร้างขึ้นเฉพาะ โดยเก็บค่าเช่า มีห้องพักแต่ละห้อง หรือมีห้องพักส่วนหนึ่งที่มีลักษณะและการใช้สอยเช่นเดียวกับโรงแรม

รถโดยสารประจำทาง คือรถที่ใช้ขนส่งผู้โดยสารตามเส้นทางที่กำหนดค่าบริการเป็นรายบุคคล และมีที่นั่งเกินกว่า 7 คนขึ้นไป ทั้งที่มีเครื่องปรับอากาศและไม่มีเครื่องปรับอากาศ

รถบริการนำเที่ยว คือรถที่ใช้บริการท่องเที่ยว ซึ่งจัดกำหนดการไว้ล่วงหน้ามีการเก็บค่าบริการเป็นรายบุคคลในลักษณะเหมาจ่าย และมีที่นั่งเกินกว่า 7 คนขึ้นไป

รถยนต์ส่วนบุคคล คือรถยนต์ส่วนตัวของนักเดินทาง หรือรถยนต์ของหน่วยราชการหรือเอกชน ที่นักเดินทางใช้ โดยไม่มีอัตราค่าบริการ มีขนาดและลักษณะใดก็ได้

ระยะเวลาพำนักเฉลี่ย คือระยะเวลาที่นักท่องเที่ยวคนหนึ่งๆ ใช้ท่องเที่ยว ณ สถานที่หนึ่งในการเดินทางแต่ละครั้ง โดยนับเป็นวันที่ค้างคืน

ห้องพักที่ขายได้ คือจำนวนห้องของที่พักรวมที่มีผู้เข้าพักในช่วงหนึ่ง

อัตราการเข้าพัก คือจำนวนห้องของที่พักรวมที่มีผู้เข้าพักในช่วงหนึ่ง โดยมีสูตรการคำนวณ ดังนี้ อัตราการเข้าพัก 1 ปี = (จำนวนคืนพักรวมต่อปี x 100) / (365 x จำนวนห้องพักทั้งหมด)

สถานพักรวมกลุ่มต่างๆ การแบ่งกลุ่มของสถานพักรวม เป็นการจัดกลุ่มเพื่อใช้ประโยชน์ทางสถิติเท่านั้น ไม่ได้ถือตามมาตรฐานสากล และมีได้เป็นการจัดระดับของสถานพักรวมเหล่านั้น โดยถือการแบ่งกลุ่มสถานพักรวมตามการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ดังนี้

- กลุ่ม 1 หมายถึง ราคาตั้งแต่ 2,500 บาทขึ้นไป
- กลุ่ม 2 หมายถึง ราคาตั้งแต่ 1,500 - 2,499 บาท
- กลุ่ม 3 หมายถึง ราคาตั้งแต่ 1,000 - 1,499 บาท
- กลุ่ม 4 หมายถึง ราคาตั้งแต่ 500 - 999 บาท
- กลุ่ม 5 หมายถึง ราคาต่ำกว่า 500 บาท

หมายเหตุ : ใช้ราคาต่ำสุดของราคาประกาศขาย (Rack Rate) เป็นเกณฑ์ในการจัดแบ่งกลุ่ม

สปา หมายถึงสถานที่ที่มีบริการสุขภาพด้วยน้ำ อาจเป็นน้ำแร่ น้ำทะเล น้ำลำธาร น้ำสระ น้ำอาบ อบไอน้ำ อบสมุนไพร ประคบด้วยน้ำ หมักด้วยโคลน ออกกำลังกายในน้ำ ฯลฯ รวมทั้งเครื่องมือเกี่ยวกับน้ำ เช่น อ่างน้ำวน อบไอน้ำ/ชาวน้ำ จุดหมายเพื่อเป็นสถานที่ให้บริการที่มุ่งหมายให้แก่ผู้รับบริการด้านเสริมสุขภาพ บำบัดโรค ฟิ้นฟูสุขภาพ อย่างไม่อย่างหนึ่งหรือทั้งหมด

1.6 องค์ประกอบของวิทยานิพนธ์

วิทยานิพนธ์ประกอบด้วยเนื้อหาทั้งหมด 5 บท ดังนี้คือ

บทที่ 1 บทนำ ประกอบไปด้วยที่มาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ของการศึกษา ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา ขอบเขตของการศึกษา นิยามศัพท์ และองค์ประกอบของวิทยานิพนธ์

บทที่ 2 ทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ในส่วนของทฤษฎี แนวคิด ประกอบไปด้วยทฤษฎีการบริโภคและการวิเคราะห์แบบจำแนกพหุ Multiple Classification Analysis (MCA) ส่วนการทบทวนวรรณกรรมคือ การทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาด้านการท่องเที่ยวในประเทศไทย แบ่งได้เป็น 4 ส่วนใหญ่ คือการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการขยายตัวของนักท่องเที่ยว

การศึกษาเพื่อประมาณการจำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้จากการท่องเที่ยว การศึกษาปัจจัยพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว และผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อการพัฒนาและการกระจายรายได้

บทที่ 3 พื้นที่และระเบียบวิธีการวิจัย ประกอบไปด้วยสภาพการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่ เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ประชากรและการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และแบบจำลองที่ใช้ในการวิจัย

บทที่ 4 ผลการศึกษา ประกอบไปด้วยข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างทั้งที่นักท่องเที่ยวในเทศกาลและนักท่องเที่ยวนอกเทศกาลลดยกระทง ซึ่งได้แก่ ลักษณะทางด้านสังคมและเศรษฐกิจของนักท่องเที่ยว พฤติกรรมในการท่องเที่ยว ค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวและทัศนคติของนักท่องเที่ยว ในส่วนผลการวิเคราะห์การจำแนกค่าใช้จ่ายไปตามคุณลักษณะต่างๆ ของนักท่องเที่ยว ซึ่งประกอบไปด้วยผลการวิเคราะห์แยกของนักท่องเที่ยวในและนอกเทศกาล และผลวิเคราะห์รวมทั้งในและนอกเทศกาล รวมถึงผลการวิเคราะห์การกระจายรายได้จากงานเทศกาลลดยกระทง ปี พ.ศ. 2546

บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ ประกอบไปด้วยผลสรุปทั้งหมดจากการศึกษาอภิปรายผลการศึกษา รวมทั้งข้อเสนอแนะที่ได้จากแบบสอบถามและข้อเสนอแนะเพื่อทำการศึกษาค้างต่อไป